

Put progresivne ljevice u BiH

SIROMAŠTVO I RADNIČKO **SIROMAŠTVO U BIH**

“SOCIJALNA KRIZA U BIH - SIROMAŠTVO
I SOCIJALNA NEJEDNAKOST - Šta da se radi?”

Autor: Dr. Žarko Papić

Put progresivne ljevice u BiH

SIROMAŠTVO I RADNIČKO SIROMAŠTVO U BIH

“SOCIJALNA KRIZA U BIH - SIROMAŠTVO
I SOCIJALNA NEJEDNAKOST - Šta da se radi?”

Izdavač: Forum Lijeve Inicijative, Kemala
Kapetanovića 17, 71 000 Sarajevo, Bosna i
Hercegovina.

Urednica: Emina Abrahamsdotter
Autor: Autor: Dr. Žarko Papić
Datum: April 2017.
Sarajevo

Kroz seriju seminara pod nazivom «Put progresivne ljevice u BiH» ima za cilj dati stvaralački doprinos obnovi, preobražaju i razvoju socijaldemokratske političke misli i djelovanju kroz razgovor, kritička promišljanja i razmjenu mišljenja svih relevantnih društvenih aktera. Želimo kroz otvoren i konstruktivan dijalog definisati političko-ideološki okvir za progresivno djelovanje ljevice iznalaženjem rješenja za goruće probleme i izazove sa kojima se susreću radnici i radnice, a koji stvaraju sve veće nejednakosti, podijeljenost, siromaštvo i društvenu isključenost. Posvećeni smo oblikovanju modernih i razvojnih javnih politika u oblastima ekonomije i rada zasnovanih na jačanju ekonomske demokratije, dostojanstvenim platama i uslovima rada i radničkoj participaciji.

Posjeti nas: www.radnici.ba

Sadržaj

Uvod	3
1. Apsolutno siromaštvo u BiH 2011. bazirano na ažuriranoj apsolutnoj liniji siromaštva za BiH od 238,11 KM po odrasloj osobi na mjesecnom nivou u cijenama iz 2007	4
1.1. Profil apsolutnog siromaštva 2011. u BiH	5
1.2. Apsolutno siromaštvo u 2016. (procjena)	6
2. Uzroci siromaštva u BiH – kratki pregled	6
2.1. Iсторијски узроци	6
2.2. Актуелни узроци	6
3. Radničko siromaštvo	12
4. Profil opšteg siromaštva u BiH – osnov za procjenu radničkog siromaštva	13
5. Procjena veličine radničkog siromaštva	19
6. Šta da se radi? – pravci borbe protiv radničkog siromaštva	21
6.1. Minimum socijalne sigurnosti – ka socijalnoj pravdi	21
6.2. Socijalna neosjetljivost implementacije Reformske agende	23
6.3. "Ko ne sluša vjetar, slušat će oluju"	24
7. Ka "reformi sa ljudski likom"	24
8. Literatura	27
9. Aneks I "Trendovi siromaštva u BiH 2004-2011.	28

Uvod

U BiH problem siromaštva, socijalnih nejednakosti i socijalne pravde su, naročito u političkoj javnosti

„zabranjene teme“. To se direktno odražava i na statistički sistem koji ne mjeri dinamiku kretanja siromaštva poslije 2011. te na neobjašnjivo odsustvo tog rastućeg problema u programima političkih partija ili nezainteresovanosti akademske javnosti i međunarodnih organizacija, Svjetske banke i Međunarodnog Monetarnog Fonda, prije svega.

Reformska agenda (što je skraćena verzija „Pisma namjere potpisano između BiH i MMF-a“) u tom pogledu je ambivalentna i kontradiktorna.

Reformska agenda za BiH 2015 – 2018. naglašava „moderno i brižno društvo se mora pobrinuti za one koji ne mogu brinuti sami o sebi. Istovremeno, sistemi socijalne zaštite ne smiju remetiti podstreke u ekonomiji i moraju biti fiskalno održivi. Da bi se ti ciljevi postigli, entitetske vlade, vlade kantona i Brčko Distrikta moraju poboljšati ciljanje socijalne pomoći putem paketa mjera kojima će učiniti politike socijalne zaštite efikasnijim, efektivnijim i privlačnijim. Socijalna zaštita treba da je u funkciji onih kojima je zaista potrebna ili koji je plaćaju i mora biti postavljena na stabilne finansijske osnove.

Sistemi socijalne zaštite će biti reformirani (u konsultacijama sa Svjetskom bankom i MMF-om), uključujući i poboljšano ciljanje socijalne zaštite koja se ne finansira iz doprinosa i uspostavljanje centralizirane baze podataka svih korisnika socijalnih davanja u FBiH i kantonima. Reformski napori će imati za cilj da podstaknu korisnike da budu aktivni učesnici u ekonomiji, a uz zaštitu i povećanje socijalne pomoći za one kojima je najpotrebnija“.

Gоворити о „пovećању socijalне помоћи onима којима је najпотребнија, којих је као што ћемо видjetи огроман број а не траžити реструктуирање јавне потрошње у корист пovećања средстава за socijalnu заштиту (смањење siromaštva) nije конзистентно. Нарочито зато што реформа система socijalne заštite треба бити у кonsultacijama sa Svjetskom bankom i MMF-om“ чији је став „ni marke više za socijalnu заштиту“. У тој ситуацији ова Анализа се suočila sa dva ozbiljna metodoloшка проблема;¹

- Konzistentni podaci o nivou siromaštva nakon 2011. ne postoje
- 2011. na podacima Ankete o potrošnji domaćinstva računate su, različitim metodologijama, različite linije (nivoi) siromaštva

Metodološki izlaz iz te situacije nađen je u izračunavanju linije siromaštva za 2007. i 2011. te odabir jedne koju smatramo relevantnom na osnovu metodologije Agencije za statistiku BiH iz 2007. Analiza problema siromaštva za 2011. u velikoj mjeri otvara temu „radničkog siromaštva“ što je i osnovni analitički fokus ove Analize. Manjak direktnih pokazatelja kompenziran je indirektnim pokazateljima. Ukažano je na odsustvo politika za prevazilaženje radničkog siromaštva.

U trećem, završnom, dijelu Analize pokušao se definisati program „reforme sa ljudskim licima“ te potreba redizajniranja Reformske agende.

1 Sastanak Žarka Papića u SB BiH, septembar 2016.

Naš je osnovni zaključak da rastuće siromaštvo i socijalne nejednakosti te potpuna pasivnost BiH vlasti u odnosu na to čine „bure baruta“ koje prijeti velikom socijalnom eksplozijom. To bi direktno ugrozilo stabilnost i reformsku orijentaciju BiH.

1. Apsolutno siromaštvo u BiH 2011. bazirano na ažuriranoj apsolutnoj liniji siromaštva za BiH od 238,11 KM po odrasloj osobi na mjesecnom nivou u cijenama iz 2007

U Aneksu I dat je širi pregled metodologije računanja absolutnog i relativnog siromaštva te različite linije siromaštva računate po različitim metodologijama.

Ocijenili smo da je Apsolutna linija siromaštva (metodom ASBiH uz podršku EUROSTAT-a iz 2007.) najrelevantnija za BiH. ona je data za 2011. u cijenama iz 2007.

Sve osobe koje troše 238,11 KM mjesечно u cijenama iz 2007. ili manje po prvom, odraslotu članu domaćinstva smatraju se siromašnim. Stvarna veličina domaćinstva je preračunata modifikovanom OECD skalom ekvivalentnosti koja daje ponder 1.0 nosiocu domaćinstva, 0.5 drugim članovima domaćinstva od 14 godina i više i 0.3 djeci ispod 14 godina.

U cijenama iz 2011. apsolutna linija siromaštva bila bi 271 KM mjesечно. To ne mijenja procenat pojedinaca ispod apsolutne linije siromaštva u 2011.

1.1. Profil apsolutnog siromaštva 2011. u BiH

Tabela 1: Glavni indikatori apsolutnog siromaštva, 2007. godina

	Procjena
Jedinice posmatranja	
Siromašni pojedinci	639.800
Ukupno - pojedinci	3.447.156
Veličina siromaštva	
Siromašni pojedinci	0,1856022
Generalna linija siromaštva u BiH po članu domaćinstva (godišnje) za 2007.: 2.857,31 KM (mjesečno 238,11 KM)	

Tabela 3: Glavni indikatori apsolutnog siromaštva, 2011. godina

	Procjena
Jedinice posmatranja	
Siromašni pojedinci	741.652
Ukupno - pojedinci	3.169.786
Veličina siromaštva	
Siromašni pojedinci	0,2339607
Generalna linija siromaštva u BiH po članu domaćinstva (godišnje) u cijenama iz 2007.: 2.857,31 KM (mjesečno 238,11 KM u cijenama iz 2007.) (mjesečno 238,11 KM)	

Izvor: Proračun IBHI-a

1.2. Apsolutno siromaštvo u 2016. (procjena)

S obzirom da ćemo podatke Ankete o potrošnji domaćinstva iz 2016. imati tek polovinom 2017. uz prepostavku da će ASBiH računati samo relativnu liniju siromaštva ostaje nam da procijenimo procenat stanovništva ispod absolutne linije siromaštva za 2016.

Procjenu smo uradili ekstrapolacijom trenda rasta siromaštva u BiH, FBiH i RS u periodu 2007- 2011., tj. prosječan godišnji rast siromaštva iz period 2007 - 2011. prenijeli smo i na prosječan godišnji rast siromaštva u periodu 2011 - 2016.

Opravdanost ovog pristupa temelji se na činjenici da se ništa nije promijenilo u sistemu socijalne zaštite koji je neefikasan i ne smanjuje siromaštvo, da je prosječna stopa rasta BDP-a u tom periodu bila svega oko 1,7 % da je nezaposlenost neznatno smanjena tek u 2016.

Na opisani način dobili smo procjenu da je 2016. ispod absolutne linije siromaštva bilo u BiH 28 % stanovništva, u FBiH 28 % i u RS 30 %. To znači da u BiH oko 900.000 ljudi živi ispod absolutne linije siromaštva.

Na indirektan način to potvrđuju i procjene međunarodnih organizacija iz 2016. godine. BiH je po procjeni EU jedna od pet najsramašnjih zemalja Evrope.

UN istraživanja pokazuju da svaki šesti stanovnik BiH živi od 3-5 KM dnevno (90-150 KM mjesečno), tj. 17 % stanovništva je u ekstremnom siromaštvu daleko ispod absolutne linije siromaštva, a da je 700.00 stanovništva na ivici siromaštva.

Druga strana iste medalje je rast socijalnih nejednakosti (5 milijardi EUR-a štednje drži 1 % stanovništva, 90 multi milijardera postoji u BiH).

Sa takvim siromaštvom BiH ne može pregovarati o poglavlju 19. kad i ako dobije kandidatski status za članstvo u EU. BiH ne ispunjava uslove iz Evropske socijalne povelje koji se odnose na visinu socijalnih davanja.

2. Uzroci siromaštva u BiH – kratki pregled

2.1. Istoriski uzroci

BiH je tokom rata 1992 – 1995. pretrpjela ogromne materijalne i ljudske gubitke. Sa druge strane BiH je u godinama poslije rata primila najveću međunarodnu finansijsku pomoć po glavi stanovnika u istoriji.² Bez odgovarajućeg pravnog i institucionalnog okvira privatizacija se pretvorila u pljačku društvenog bogatstva od strane ratnih profitera. Time je ekonomski struktura BiH dodatno uništena.

Poratni period je tekao u beskrajnim političkim konfliktima bez ozbiljne (entitetske ili državne) strategije i politike ekonomskog i socijalnog razvoja.

Tako je BiH nivo BDP iz posljednje predratne godine (1991.) dostigla, kako se procjenjuje tek oko 2010. tj. 15 godina poslije rata.

Poređenja radi Ex-Jugoslavija je predratni BDP (1940.) dostigla 1952., dakle za 7 godina poslije rata i to u potpunoj izolaciji sa Istoka i Zapada i bez jednog dolara finansijske pomoći.

2.2. Aktuelni uzroci

2.2.1.

Usporen ekonomski razvoj te rast javnog juga osnovne su karakteristike aktuelne ekonomski situacije u BiH.

Prosječan godišnji rast BDP-a u periodu 2010 – 2015. je kao što smo vidjeli svega 1,7 % a javni dug BiH čini 43 % BDP-a (2015.). To međutim nije ukupan javni dug jer u tu sumu ne ulaze dugovi javnog zdravstva, javnog školstva, vanbudžetskih fondova, itd. tj. on je višestruko veći.

GDP po glavi stanovnika je 29 % prosjeka zemalja EU.

²Egziktnih podataka nema, veličina finansijske pomoći u raznim vidovima procijenjena je na blizu 60 milijardi USD (po PPP iz kraja prošlog vijeka) u periodu 1995 – 2000. godina. Vidi FOD BiH, Muller „Međunarodne politike podrške zemljama jugoistočne Evrope – lekcije (ne) naučene u BiH“ (urednik Žarko Papić), Sarajevo, 2001., str. 30-31

Od 2011., posljednjih pet godina popravili smo se za 1 procentni poen (2011. to je bilo 28 %)³. Ovim tempom razvoja, da bi dostigli EU prosjek (a da se EU uopće ne razvija) trebalo bi nam 105 godina.

WB procjenjuje da bi se stopom rasta od 7 % godišnje EU prosjek GDP po glavi stanovnika dostigao 2035. tj. za 19 godina.

Druga je stvar što mjerjenje javnog duga učešćem u BDP-u nije korektno – korektnije bi bilo mjeriti javni spoljni dug izvoznim rezultatima jer od njih zavisi mogućnost vraćanja kredita. Tada bi slika bila puno realnija i nažalost gora.

Postojeći javni dug (unutrašnji i spoljni) doveo je u pitanje fiskalnu stabilnost BiH i oba entiteta.

U 2017. 65 % budžetskih prihoda FBiH će ići na otplatu duga, a u RS 42 %. Time se ulazi u začarani krug „dužničkog ropstva“, mora se ići na novo zaduživanje, unutrašnje (obveznice, trezorski zapisi, itd.) i spoljašnje da bi se otplatili stari dugovi.

Ne prestaje ništa, kad je riječ o budžetima za smanjenje siromaštva i reformu socijalne zaštite.

Svemu tome treba dodati sivu ekonomiju (25 % - BDP-a), stopu nezaposlenosti po ILO metodologiji od 27 %, drastičan pad direktnih stranih investicija (0,27 BDP-a – 2016., itd.)⁴

³ EBRD „Strategy for Bosnia and Herzegovina“, 15 January 2014, str.12

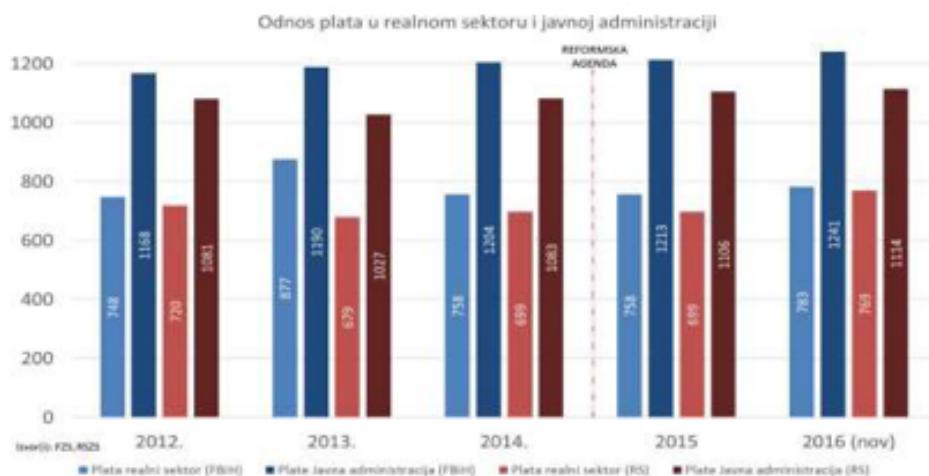
⁴ Vidi šire CCI, A. Arapović, I. Hota, Z. Adžaip, „Stanje nacije – izvještaj broj 4“, Sarajevo, 20.1.2017.

2.2.2. Za socijalnu situaciju zemlje, a posebno radnika važni su sljedeći podaci;⁵

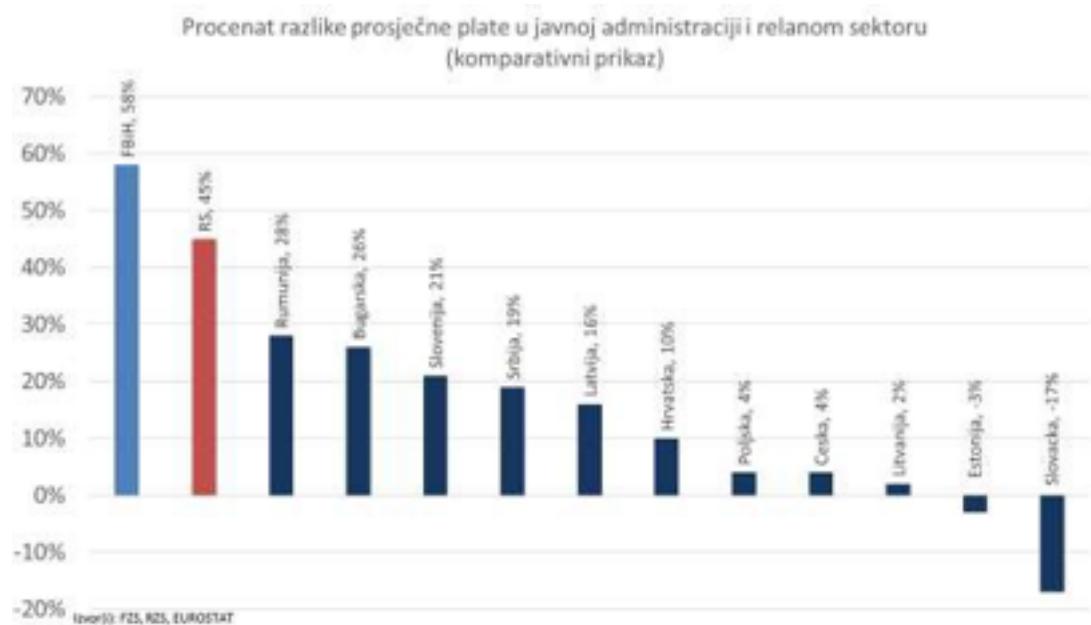
Grafikon 1

Grafikon 1 daje petogodišnji trend visine prosječnog neto dohotka/plate po zaposlenom u FBiH i RS, gdje je vidljiv hronični stagnacijski trend. Od 2012. do početka provedbe Agende, neto dohodak porastao je za manje od 1%. Od početka provedbe Agende do oktobra 2016. prosječni neto dohodak u oba entiteta uglavnom stagnira što upućuje na to da životni standard građana nije rastao.

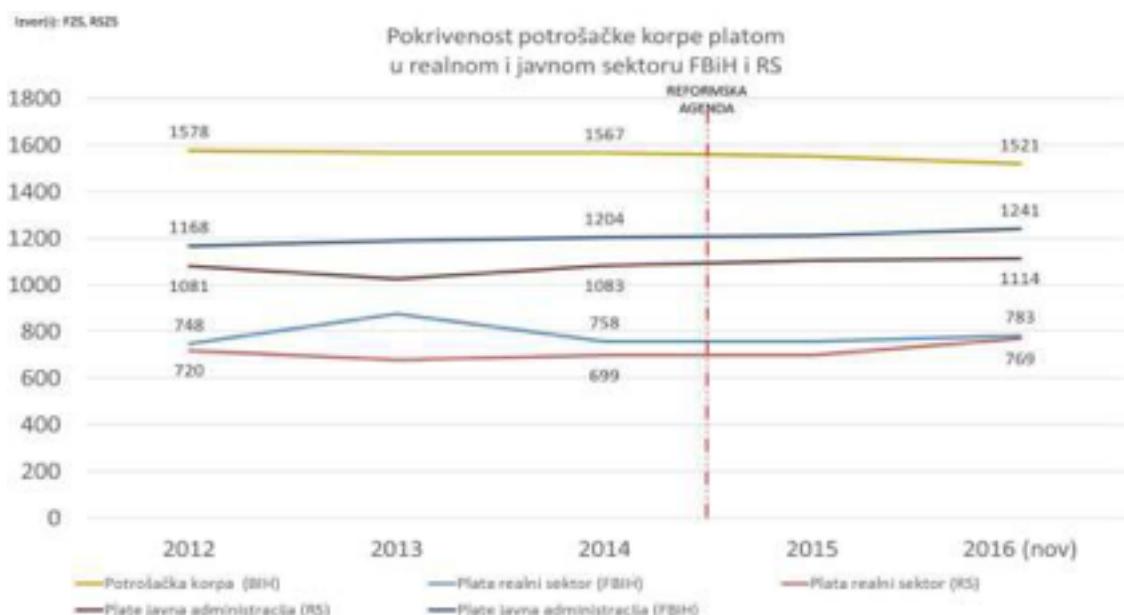
Grafikon 2

Grafikon 2 daje komparativni uvid u razlike prosječne plate u realnom naspram javnog sektora. Iz prikaza je vidljivo da je promjena ovog odnosa tokom 5 godina minimalna, te da sporadični potezi nekih vlada na mikro – uštedama nisu dali značajne rezultate. Reformska agenda morala bi doprinjeti značajnoj promjeni ovog odnosa u bliskoj budućnosti.

Grafikon 3

Dodatna argumentacija za prethodno iznesene stavove data je u Grafikonu 3, koji daje uporedni prikaz razlike prosječne plate u javnoj administraciji i realnom sektoru u bh. entitetima u odnosu na 10 zemalja EU i Srbiju, kao relevantnog uzorka s kojim se BiH može porebiti. Razlika je zabrinjavajuće drastična. Preciznije, nema nijedne zemlje u EU kojoj je BiH blizu, prateći vrijednosti ovog indikatora. Plate u administraciji duplo su veće od onih u privredi, što pokazuje Grafikon 2. Razlika prosječne plate u javnoj administraciji i realnom sektoru je zabrinjavajuće visoka u korist javne administracije (58 % u FBiH i 45 % u RS) i najviša je u Evropi.

Grafikon 4

Grafikon 4 uporedno prikazuje pokrivenost potrošačke korpe platom u realnom i javnom sektoru, te dodatno daju komparativni prikaz po entitetima. Ponovo je vidljiv petogodišnji stagnacijski trend ili minorni rast u javnim sektorima FBiH i RS, te u realnom sektoru FBiH gdje se bilježi rast od oko 3 %,

dok je rast realnog sektora u RS oko 10 % tokom dvije godine. Ovo je još jedan dokaz niskog ekonomskog rasta. Posebno je indikativno da vrlo prisutna tema u javnosti - racionalizacija potrošnje

javne administracije - po ovom indikatoru ne bilježi nikakvu značajnu promjenu u posljednje dvije godine, kao ni u periodu prije donošenja Agende.

Grafikon 5

Još jedan dokaz stagancije ekonomske aktivnosti i niskog životnog standarda je odnos prosječne plate, potrošačke korpe i penzije, što je prikazano na Grafikonu 5. Tokom 5 godina, neto plate su porasle za manje od 3 % (oba entiteta), dok je cijena potrošačke korpe rasla za oko 1 % na godišnjem nivou sve do 2015. godine, od kada trend regresira. Od donošenja Agende, vrijednost potrošačke korpe umanjena je za 2,37 % ili 37 KM, dok prosječna plata i penzija nisu rasle. Vidljiv je samo pad potrošačkih cijena, što je posljedica deflacji. Blizu dvije prosječne plate ili četiri prosječne penzije potrebne su za jednu potrošačku korpu.

Analiza CCI-a jasno ukazuje na nekoliko osnovnih

zaključaka;

- Prosječne neto plate u FBiH i RS imaju veoma mali rast
- Prosječne neto plaće u oba entiteta „vještački“ dižu plate u administraciji (oko 12 % ukupno zaposlenih) te finansijskim uslugama koje su duplo veće od plata u realnom sektoru
- Neto plate u realnom sektoru nisu dovoljne ni za $\frac{1}{2}$ troškova potrošačke korpe u BiH
- Prosječne neto plate u BiH (realni sektor, administracija i javne usluge) dovoljne su za 55

% troškova potrošačke korpe u BiH a prosječna penzija u BiH „pokriva“ tek 23 % potrošačke korpe

- Od usvajanja Reformske agende (juli 2015.) do kraja 2016. (novembar), dakle 16 mjeseci situacija se u pogledu trendova de facto nije promijenila.

2.2.3.

U BiH se značajan dio bruto društvenog proizvoda (BDP) izdvaja za budžetske transfere za socijalnu zaštitu (stalna novčana pomoć, dječja zaštita, zaštita civilnih žrtava rata, civilne osobe s invaliditetom, boračke naknade uključujući i ratne invalide). Ta izdvajanja su u 2012. godini iznosila 3,39 % BDP-a na nivou BiH (FBiH – 3,47 % i RS – 3,39 %). U okviru toga za neboračke naknade izdvajanja su znatno manja; BiH – 1,36 %, FBiH – 1,52 % i RS – 1,1 %.

Sam sistem socijalne zaštite je statusno zasnovan i nije fokusiran na stvarne potrebe korisnika. Zbog toga je najsiromašnija petina stanovnika BiH u 2011. godini primala svega 17,3 % ukupnih transfera

(FBiH – 15,4 % i RS – 20,07 %), dok je najbogatija petina stanovnika BiH primala 20% ukupnih transfera (FBiH – 21,2 % i RS – 18,1 %).

Istovremeno kao što smo vidjeli, u periodu od 2007. do 2016. godine raslo je siromaštvo u BiH.

Sa druge strane postojeći sistem socijalne zaštite je okrenut „naopačke“, statusna prava su osnov da postanete korisnik a ne stvarna potreba korisnika. Zato više socijalnih transfera dobijaju oni kojima ne treba, nego oni kojima zaista treba pomoći. Stoga je sistem potpuno pasivan u pogledu radne aktivacije korisnika, držeći ih u stanju radne i socijalne isključenosti.

Zato ne smanjuje siromaštvo.

3. Radničko siromaštvo

Radničko siromaštvo je od početka 21 vijeka postalo veoma aktuelna tema brojnih istraživanja u EU.

EU koristi metodologiju relativnog siromaštva i za mjerjenje radničkog siromaštva. Ono se stoga definije na sljedeći način „Zaposlena osoba je siromašna ako je radila najmanje 6 mjeseci prethodne godine i živi u domaćinstvu koje raspolaže sa manje od 60 % nacionalne medijane prihoda.⁶

Za BiH, kao što smo u uvodnim dijelovima naglasili puno je relevantnije apsolutno siromaštvo te ćemo se njime koristiti kod pokušaja procjene radničkog siromaštva u BiH.

Radničko siromaštvo uzrokuju individualni faktori (nedovoljno obrazovanje, na primjer) i faktori vezani za domaćinstvo (finansijski izvori članova domaćinstva, tj. zarada; socijalni transferi i kompozicija domaćinstva tj. broj izdržavanih članova).

Na nivou zemlje socijalna trijada radničkog siromaštva može se vidjeti u sljedećoj Tabeli 2.⁷

NIVO	SOCIJALNA ZAŠTITA		
	Zaposlenost	Porodica	Javna socijalna politika
Individualni faktor	- male plate - netipična zaposlenost - niske kvalifikacije		- ne postoje ili su nedovoljne radničke beneficije
Faktor domaćinstva	- niska radna aktivnost		- nizak nivo beneficija i socijalnih transfera
Uticaj sa nivoa države	- manjak vještina radne snage - disperzija plate	- manjak vještina radne snage - disperzija plate	- stopa zaposlenosti - sistem socijalne zaštite - porodični transferi

Tabela 2.

⁶Dorothe Spannagel; „In-work Poverty in Europe, Extent, Structure and Causal Mechanisms”, Carl von Ossietzky Universitat, Oldenburg, str. 14

⁷Dorothe Spannagel, ibidem, str. 13

Očekivani uticaj prethodnih faktora može se vidjeti u sjedećoj Tabeli 3:⁸

HIPOTEZA	INDIKATOR	OČEKIVANI UTICAJ NA RADNIČKO SIROMAŠTVO
Tržište rada	-Nedostatak vještina zaposlenih	+
	-Važnost sindikata	+
	-Disperzija plata	+
	-Raspoloživa dječja zaštita	-
	-Zaposlenost žena	-
	-Porodični transferi	-
Transferi	socijalne pomoći	-
	-Socijalna pomoć	-

Tabela 3.

Prateći indikatore prethodne tabele za BiH, na povećanje radničkog siromaštva najviše utiču:

- Neodgovarajući obrazovni sistem čiji je rezultat nedostatak potrebnih vještina, prije svega realnom sektoru
- Nedovoljna nezaposlenost žena i nedovoljna, neharmonizovana, dječja zaštita
- Visoka stopa nezaposlenosti i veliki procenat radno neaktivnog radno sposobnog stanovništva (55 % radno sposobnog stanovništva je radno neaktivno)⁹
- Veliki udio sive ekonomije u BDP-u – BiH (25 % i BDP, kao što smo već vidjeli) što znači da „na crno“ radi blizu 200.000 osoba
- Neefikasna socijalna zaštita

Sa druge strane na smanjenje opšteg siromaštva, pa i radničkog, najviše utiču doznake dijaspore koje se procjenjuju na 12,5 % BDP-a BiH što je oko 3,5 milijardi KM godišnje.

4. Profili opšteg siromaštva u BiH – osnov za procjenu radničkog siromaštva

Kao što smo već napomenuli posljednji podaci o profilima opšteg siromaštva u BiH rađeni su na osnovu Ankete o potrošnji domaćinstva iz 2011. Umjesto očekivane analize statističkih institucija u BiH te analize je uradio IBHI u okviru projekta 10 Svjetske banke i uz superviziju konsultanata Svjetske banke. Profili opšteg siromaštva bitni su kao osnova za procjene faktora radničkog siromaštva, posebno faktora domaćinstva, kao i individulanog faktora te faktora uticaja sa nivoa države.

Tabela 4: Stopa siromaštva prema tipu domaćinstva, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	2011.
UKUPNO	23,4
Samačka < 65 godina	5,7
Samačka 65+ godina	10,6
Bračni par bez djece < 65 godina	8,7
Bračni par bez djece 65+ godina	17,2
Bračni par sa 1 djetetom	15,0
Bračni par sa 2 djeteta	22,0
Bračni par sa 3 i više djece	30,9
Samohrani roditelji	17,1
Samohrani roditelji + drugi srodnici	34,4
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	39,7
Bračni par sa djecom + roditelji	29,1
Ostalo	30,4

Izvor: Proračun IBHI-a, vidi „Siromaštvo u BiH 2011. – Trendovi i dostignuća“ Sarajevo, juni 2013., str. 37-42, www.ibhi.ba

Veličina domaćinstva te njegova kompozicija naglašeno utiču na siromaštvo. Ne raspolazemo podacima o prosječnoj veličini i strukturi domaćinstva u BiH ali procjenjujemo veliku zastupljenost većih domaćinstava. Vidimo da je 22 % bračnih parova sa 2 djeteta ispod absolutne linije siromaštva, 30,9 % bračnih parova sa 3 i više djece i 39,1 % bračnih parova sa djecom i drugim srodnicima su takođe, ispod absolutne linije siromaštva.

Moguće je procijeniti da je struktura domaćinstva sa zaposlenim radnikom veoma slična. Pri tome, treba imati u vidu da je Anketama o potrošnji domaćinstva,

indirektno, obuhvaćena i plata zaposlenih u domaćinstvu i moguća socijalna davanja i penzije drugih članova domaćinstva (ova napomena je važna i za razumjevanje svih slijedećih tabela).

8 Dorothe Spannagel, ibidem, str. 17

9 CCI, ibidem, str. 41

10 Projekat SB, IBHI, Maastricht University, Maastricht Graduate School of Governance (Netherlands);

„Development, Testing and Guidance for Implementation of New Methodology(es) for Targeting of Noncontributory Cash Benefits in Bosnia and Herzegovina“ February 2013 – July, 2014

Tabela 5: Stopa siromaštva prema polu i starosnim grupama nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	UKUPNO	15 - 34	35 - 49	50 - 64	65+
UKUPNO	23,4	25,9	24,3	22,0	23,6
Muškarci	24,0	27,5	24,6	22,7	24,1
Žene	20,1	9,1	21,7	18,1	22,3

Izvor: Proračun IBHI-a, ibidem

Tabela 6: Stopa siromaštva prema starosnim grupama nosioca domaćinstva (referentne osobe) i veličini domaćinstva, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Veličina	UKUPNO	15 - 34	35 - 49	50 - 64	65+
domaćinstva	Ukupno	15 - 34	35 - 49	50 - 64	65+
UKUPNO	23,4	25,9	24,3	22,0	23,6
Jedan član	8,8	-	5,3	6,6	10,6
Dva člana	13,2	3,6	10,4	10,2	17,0
Tri člana	15,8	12,5	16,6	14,2	21,2
Četiri člana	23,1	32,9	23,0	17,9	34,5
Pet ili više članova	36,3	47,7	31,3	38,6	39,5

Izvor: Proračun IBHI-a, ibidem

Iz Tabela 7. i 8. uočljivo je da su domaćinstva čiji su nosioci mladi (15-34 godine) u najgorem položaju, 25,9 % njih je ispod absolutne linije siromaštva. Slika je puno gora ako je povežemo sa veličinom domaćinstva, 47,7 % domaćinstava čiji su nosioci domaćinstva mladi a domaćinstva sa 5 ili više članova su ispod absolutne linije siromaštva.

Tabela 7: Stopa siromaštva prema polu i statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2007. i 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	2007			2011			
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	
Zaposleni	16,4	17,0	9,3	20,4	21,2	8,8	
Nezaposleni	26,8	27,9	16,0	37,0	37,9	25,0	
Penzioni-sani	17,3	18,5	12,2	21,4	22,0	17,7	
Nesposobni za rad	35,2	38,8	30,9	43,8	47,8	33,3	
Domaćice	18,1	16,8	18,2	25,4	24,0	25,4	
Ostali (neaktivni)	14,9	19,6	7,7	40,9	42,2	14,4	

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH 2007., Siromaštvo i uslovi života, Proračun IBHI-a, ibidem

Tabela 7. otvara temu radničkog siromaštva. Ispod absolutne linije siromaštva je u 2011. bilo 20,4 % domaćinstava (bez obzira na veličinu domaćinstva) u kojima je nosilac domaćinstva zaposlen.

Pri tome, siromaštvo tog tipa domaćinstva poraslo je u periodu 2007. sa 16,4 % na 20,4 % u 2011. tj. za 4 procentna poena.

Važno je uočiti da je razlika između procenta stanovništva u cjelini ispod absolutne linije siromaštva 23,4 % i radničkog domaćinstva (20,4 %) veoma mala, svega 3 procentna poena i da je porast radničkog siromaštva u odnosu na opšte siromaštvo veoma sličan (opšte siromaštvo 4,8 procentna poena, radničko siromaštvo 4 procentna poena) u periodu 2007-2011.

Zaposlenost radnika uz veća domaćinstva „rađa“, paradoksalnu situaciju u koju je 1/5 domaćinstava sa zaposlenim nosiocem siromašna i da se ta tendencija nije mijenjala u periodu 2007-2011. Nemamo razloga da vjerujemo da se bilo šta bitno promijenilo do 2016. U gori situaciji su domaćinstva čiji su nosioci nezaposleni, penzioneri, nesposobni za rad, domaćice, itd.

Tabela 8: Stopa siromaštva prema polu i statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2007. i 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Status u zaposlenju	2007			2011		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Poslodavac	10,5	10,6	12,5	9,7	10,2	1,6
Samozaposleni ili slobodno zanimanje	21,1	21,6	9,6	29,9	30,6	15,1
Stalno zaposleni	15,3	15,8	9,6	22,0	22,9	11,3
Zaposleni sa drugim tipom ugovora	28,3	29,5	15,2	24,2	27,6	-

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH 2007., Siromaštvo i uslovi života, Proračun IBHI-a, ibidem

Uočljivo je da su 2011. stalno zaposleni (22 % ispod apsolutne linije siromaštva) bili u boljem položaju od samozaposlenih (29,9 %) i zaposlenih sa drugim tipom ugovora (29,2 %) a paradoksalno je da su 9,7 % „poslodavaca“ siromašni. To govori o položaju malih preduzeća koja teško „preživljavaju“.

Tabela 9: Stopa siromaštva prema statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2007. i 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Status u zaposlenju	2007			2011		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Poljoprivreda	25,3	25,7	15,5	33,7	34,2	22,2
Industrija	21,0	21,0	20,4	24,0	24,3	13,7
Građevinarstvo	26,5	26,6	25,3	33,4	33,6	-
Trgovina, transport	11,4	11,8	8,0	17,4	18,2	8,3
Druge usluge	10,4	11,0	7,1	11,6	11,8	10,2

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH 2007., Siromaštvo i uslovi života, Proračun IBHI-a, ibidem

Očekivano, domaćinstva čiji su nosioci domaćinstva zaposleni u poljoprivredi (53,7 %), Industriji (24 %), Građevinarstvu (33,4 %), imaju najveći procenat ispod absolutne linije siromaštva. Uočljivo je da se siromaštvo u svim djelatnostima pogoršava u periodu 2007-2011.

Tabela 10: Stopa siromaštva prema polu i stepenu obrazovanja nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2007. i 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Tabela 10: Stopa siromaštva prema polu i stepenu obrazovanja nosioca domaćinstva (referentne osobe), 2007. i 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	2007	2011				
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Bez obrazovanja	33,3	45,6	25,7	46,6	52,6	41,1
Osnovna škola, 1 do 8 razreda	21,0	21,0	20,4	24,0	24,3	13,7
Srednja ili druga škola, 3,	11,4	11,8	8,0	17,4	18,2	8,3
4 ili 5 godina	15,5	16,4	7,7	18,6	19,5	9,9
Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje						
magistra ili doktora	3,2	3,2	0,0	7,0	7,4	4,1
Bez obrazovanja	33,3	45,6	25,7	46,6	52,6	41,1

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava u BiH 2007., Siromaštvo i uslovi života, Proračun IBHI-a, ibidem

Nivo obrazovanja je jedan od osnovnih faktora radničkog siromaštva što jasno pokazuje Tabela 10. Stopa siromaštva u slučajevima nosioca domaćinstva bez obrazovanja je 46,6 %, sa osnovnom školom 34,9 %, srednja 19,6 % i visoka škola 7 % u 2011.

Nosioci domaćinstva bez obrazovanja imaju „šansu“ da budu ispod apsolutne linije siromaštva 7 puta veću od nosioca domaćinstva sa visokim obrazovanjem. Sa druge strane 7 % nosioca domaćinstava sa visokim obrazovanjem a u siromaštvo, veoma je zabrinjavajuće i ukazuje na probleme obrazovnog sistema.

Posebno veliki problem koji zasluguje posebnu analizu je rodni aspekt radničkog siromaštva. Njegovu veličinu možemo vidjeti i iz podatka da je stopa zaposlenosti muškaraca 43 % a žena 23 % mada većinu radno sposobnog stanovništva čine žene (oko 51 %). Također, istraživanja pokazuju da su u prosjeku, plate muškaraca za oko 40 % veće od plata žena.

5. Procjena veličine radničkog siromaštva

Kao što smo više puta napomenuli statističke institucije te vlade na svim nivoima u BiH ne bave se ni siromaštvo uopšte a najmanje radničkim siromaštvo. Stoga ne postoji konzistentna statistička osnova za ustanavljanje siromaštva, procenat zaposlenih radnika čije zarade, njih i njihova domaćinstva čine siromašnim.

U toj situaciji veličinu radničkog siromaštva u BiH pokušali smo ocijeniti sa više indirektnih i direktnih pokazatelja te njihovom kombinacijom.

Polazna metodološka osnova je bila da je „mjeru“ za siromaštvo apsolutna linija siromaštva tj. 271 KM mjesечно za nosioca domaćinstva. Uz modifikovanu OECD skalu ekvivalencije to znači 587 KM) mjesечно za domaćinstva koja čine bračni par sa dvoje djece ispod 14 godina.

Dakle, analizirali smo više mogućih procjena radničkog siromaštva koja navodimo u nastavku. Pri tome smo imali u vidu „socijalnu trijadu radničkog siromaštva iz Tabele 4.“

5.1.

U 2011. 20,4 % domaćinstava čiji je nosilac zaposleni bila su ispod apsolutne linije siromaštva (koristimo termin „siromašna“).

S obzirom da je u periodu 2007-2011. (5 godina) to siromaštvo poraslo za 4 procentna poena možemo extrapolacijom tog trenda porasta siromaštva domaćinstava čiji su nosioci zaposleni doći do procjene za 2016. S obzirom da nije došlo do ubrzavanja ekonomskog rasta, niti do smanjenja opšteg siromaštva opravdana je extrapolacija trenda. Na taj način dolazimo do procjene da je u 2016. u odnosu na 2011. (5 godina) siromaštvo domaćinstava čiji je nosilac zaposlen poraslo za 4 procentna poena i da u 2016. 24,4 % domaćinstava sa zaposlenim nosiocem u BiH su siromašni (ispod apsolutne linije siromaštva). Preciznije 24,4 % zaposlenih radnika nije u stanju da za svoje domaćinstvo obezbijedi normalan život.

5.2.

U BiH je krajem 2016. bilo 737.954 zaposlenih u svim djelatnostima kao i 510.000 nezaposlenih. Prema procjeni Saveza samostalnih sindikata BiH od ukupno zaposlenih u FBiH minimalnu mjesecnu platu je primalo 114.000 radnika. U decembru 2016. „minimalac“ je iznosio 406 KM. U RS-u minimalnu platu je 2016. primalo najmanje 80.000 radnika¹¹ u iznosu od 370 KM, dakle ukupno 194.000 radnika u BiH. Uz pretpostavljeni topni obrok od, prosječno, 187 KM¹² ni jedna minimalna zarada/plata ne obezbjeđuje domaćinstvima čiji nosilac radi za minimalac izlaz iz siromaštva (u FBiH „minimalac“ i topni obrok zajedno čine 593 KM mjesечно, a u RS-u 557 KM mjesечно). Minimalac u BiH prima 26,3 % od ukupno zaposlenih.

5.3.

U najgorem položaju, prateći prosjek neto plata, su¹³ Djeletnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (neto mjesecna plata 520 KM, zaposleno 35.896 radnika); Građevinarstvo (535 KM, 33.361 zaposleno); Administracija i pomoćne uslužne djelatnosti (533 KM, 12.562 zaposleno); Trgovina na veliko i malo (591 KM, 135.522 zaposleno) i Prerađivačka industrija (604 KM, 146.625 zaposleno).

Prosječna neto plata zaposlenog u ove četiri djelatnosti je 580 KM mjesečno (dakle ispod linije apsolutnog siromaštva, koja je kao što smo vidjeli 587 KM za četveročlanu porodicu). Ukupno zaposlenih u ovim djelatnostima je 228.444 i čine 30,9 % ukupno zaposlenih u BiH. Dodatak toplog

obroka ove zaposlene podiže iznad linije siromaštva i „ostavlja“ na granici siromaštva. Pri tome je i ta „granica“ upitna jer 118.000 zaposlenika samo u FBiH ne prima topli obrok.¹⁴

5.4.

Procjenjuje se da u sivoj ekonomiji radi oko 200.000 radnika sa minimalcem ili veoma niskom platom, bez ikakvih dodataka i plaćanja doprinosa.

Ako bismo njih hipotetički dodali na zvanično zaposlenih 737.954 dobili bismo broj radnika u formalnoj i neformalnoj ekonomiji od 937.954 ukupno radno angažovanih. Od toga 21 % radi u neformalnoj, sivoj ekonomiji i svakako je ispod apsolutne linije siromaštva.

5.5.

Mogući kriteriji za ocjenu siromaštva je sindikalna potrošačka korpa za četveročlanu porodicu. Ona sadrži prehranu, stanovanje i komunalne usluge, tekuće održavanje domaćinstva, odjeću, obuću, higijenu i njegu zdravlja, prevoz, obrazovanje i kulturu. Troškovi potrošačke korpe su u citiranoj analizi CCI (vidi Grafikon 4.) za novembar 2016. procjenjeni su na 1.521 KM mjesečno što ćemo imati kao oslonac u analizi (za februar 2017. Savezi sindikata i FBiH i RS procjenjuju potrošačku korpu znatno više, oko 1.800 KM mjesečno).

Vidljivo je da ni prosječna neto plata u FBiH iz novembra 2016. koja je iznosila 845 KM ne može „pokriti“ potrošačku korpu. Blizu dvije prosječne plate trebaju da bi se „pokrila“ potrošačka korpa.

Sa druge strane, apsolutna linija siromaštva je mnogo restriktivnija u ocjeni siromaštva u odnosu na potrošačku korpu. Ona se izražava kao „prehrambena linija siromaštva“ i u obzir uzima samo novčanu protuvrijednost potreba da se za odrasle osobe obezbijedi prehrana od 2100 kalorija dnevno. Stoga su rezultat radničkog siromaštva na osnovu apsolutne linije siromaštva poražavajući.

5.6.

Prethodne analize broja domaćinstava za zaposlene nosioce domaćinstva u velikoj mjeri su komplementarne;

- Analiza u dijelu 5.1. daje rezultat 24,4 % domaćinstava sa zaposlenim nosiocem ispod apsolutne linije siromaštva
- Analiza u dijelu 5.2. daje rezultat 26,3 % zaposlenih nosioca domaćinstva u siromaštву
- Analiza u dijelu 5.3. daje rezultat od 30,9 % zaposlenih nosica domaćinstva na granici siromaštva
- Analiza u dijelu 5.4. daje rezultat od 21 % zaposlenih nosioca domaćinstva u siromaštву

Nezavisno od različitih metodologija možemo, uz konzervativan pristup, ocijenili da je oko 25 % zaposlenih radnika u stanju radničkog siromaštva tj., sebi i svojim porodicama ne obezbjeđuje ni prehrambeni minimum.

Konzervativan pristup, korišćenje nižih cifara u procjenama, se odnosi na situaciju u kojoj očigledno veliki broj poslodavaca ne isplaćuje topli obrok i da se minimalac isplaćuje minimalno tj. nezavisno od broja radnih sati u mjesecu.

5.7.

Logično se postavlja pitanje u postojećoj situaciji opšteg siromaštva (28 % stanovništva BiH ispod apsolutne linije siromaštva u 2016., 25 % radnika u siromaštву), kako građani BiH uopšte preživljavaju. Osnovni odgovor je u doznakama dijaspore (oko 12,5 % BDP-a BiH, tj. oko 3,5 milijarde KM godišnje) koje se ne prijavljuju i koje i Anketu o potrošnji domaćinstva veoma teško registruju. To je, de facto „siva socijalna zaštita“, stalna donacija (nepovratni, beskamantni kredit) dijaspore BiH i ključni „čuvar“ socijalnog mira.

¹¹ Intervju sa Ismetom Bajramovićem, Predsjednikom SSS BiH, 20.3.2017., Sarajevo

¹² Intervju sa Ismetom Bajramovićem, ibidem

¹³ AS BiH, Saopćenje broj 12 i broj 2, 15.2.2017. Podaci su za 2016.

¹⁴ Fadil Novalić, Predsjednik Vlade FBiH, Intervju TV1, 30.3.2017.

6. Šta da se radi? – pravci borbe protiv radničkog siromaštva

Imajući u vidu logiku pristupa ove analize prvo ćemo se fokusirati na politike smanjenja opšteg siromaštva. Sa druge strane socijalni transferi siromašnim domaćinstvima čiji je nosilac zaposlen svakako bi „indirektno“ smanjili radničko siromaštvo, tj. siromaštvo domaćinstava čiji je nosilac zaposlen.

6.1. Minimum socijalne sigurnosti – ka socijalnoj pravdi

Jedan od bitnih problema socijalne zaštite je teritorijalna diskriminacija onih koji su najsramašniji i koji dobijaju stalnu novčanu pomoć preko centara za socijalni rad.

Iznosi stalne novčane pomoći u Federaciji BiH razlikuju se od kantona do kantona, od opštine do opštine (od 54 KM do 120 KM mjesечно) i nedovoljni su za zadovoljavanje osnovnih potreba. Slična je situacija i sa jednokratnom novčanom pomoći.

U Republici Srpskoj, s obzirom na to da je sistem socijalne zaštite jedinstven na nivou entiteta, Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske ustanovljena je jedinstvena visina novčane pomoći za pojedinca i porodicu. Međutim, ni te novčane naknade nisu dovoljne da zadovolje osnovne potrebe korisnika. U FBiH minimum socijalne sigurnosti bi zamijenio stalnu novčanu pomoć i bio jednak za sve korisnike u FBiH, uključujući i radno sposobne nezaposlene u stanju socijalne potrebe, što znači da bi bio finansiran iz Budžeta FBiH.

Istovremeno to znači i novi metod određivanja korisnika koji se kvalifikuju za minimum socijalne sigurnosti. Taj metod je indirektni imovinski cenzus koji ocjenjuje stvarno socijalno stanje domaćinstva, a ne prihode čije je prijavljivanje i provjera veoma nepouzdana. Takođe je važna i radna aktivacija korisnika kroz volontiranje i pomoć u traženju posla.

U RS radno sposobni nezaposleni građani nemaju pravo na novčanu pomoć, bez obzira na njihov

materijalno socijalni status. Cilj reforme je „minimum socijalne sigurnosti“ za svakoga, te bi trebalo zagovarati da ovo pravo bude obezbijedeno i za kategoriju radno sposobnih nezaposlenih lica, naravno, uz uvođenje indirektno-imovinskog cenzusa i primjenu principa radne aktivacije korisnika (aktivno traženje posla, volontiranje...). U nastavku osvrnut ćemo se na „zaustavljenu“ reformu socijalne zaštite u FBiH.

Prednacrt Zakona o osnovama socijalne zaštite u FBiH, pripremljen u vrijeme prethodne Vlade FBiH u periodu 2013-2014., minimum socijalne sigurnosti definije kao osnovno pravo iz socijalne zaštite te ga razrađuje u sljedećim članovima.

Osnovni razlozi, svrha minimuma socijalne sigurnosti u FBiH su:

- Na cijeloj teritoriji FBiH, u svim kantonima obezbjeđuje punu ravnopravnost korisnika, nezavisno od kantona u kome žive, u ostvarivanju prava na minimum socijalne sigurnosti. To znači ista veličina minimalne naknade za sve koji ispunе kriterije za njena primanja u FBiH.
- Time se ostvaruje socijalna pravda, kantoni rasterećuju dio finansijskih obaveza koje preuzima budžet FBiH.
- Kriteriji za ostvarivanje prava na minimum socijalne sigurnosti su jednaki za sve u FBiH i definisani su indirektnim imovinskim cenzusom kao novim metodom selekcije korisnika.
- Cilj minimuma socijalne sigurnosti je da obezbijedi socijalnu pomoć onima kojim je najpotrebnija te time doprinese smanjenju siromaštva u FBiH, stabilizuje socijalnu situaciju i smanji socijalne tenzije.

Minimum socijalne sigurnosti razrađen je u sljedećim članovima prednacrta;

član 38. – osnovna prava iz socijalne zaštite, član 39. – korisnici prava na minimum socijalne sigurnosti (indirektni imovinski cenzus); član 40. – osnovica za utvrđivanje minimalnog nivoa socijalne sigurnosti; član 41. – način utvrđivanja minimalnog nivoa socijalne sigurnosti; član 42. – zdravstvena zaštita; član 43. – preispitivanje uslova za korištenje prava na minimum socijalne sigurnosti i član 44.

– prestanak prava na minimum socijalne sigurnosti.

Način utvrđivanja minimuma socijalne sigurnosti je važan i delikatan, s obzirom na fiskalnu situaciju FBiH. Logično je da se utvrđuje u procentualnom iznosu od osnovice, najniže cijene rada utvrđene Općim kolektivnim ugovorom na teritoriji FBiH (na kome se još radi). Visina tog procentualnog iznosa treba biti optimum između stvarnih, minimalnih potreba socijalne sigurnosti korisnika sa jedne, i fiskalne mogućnosti sa druge strane. Pri tome, procjenjujemo da će morati doći do povećanja sredstava za obezbjeđivanje minimuma socijalne sigurnosti. To se povećanje može uskladiti sa budžetskim mogućnostima kroz određivanje nižeg procentualnog iznosa od najniže cijene rada te, njegovim kasnjim povećanjem u skladu sa projektovanim rastom BDP te time i budžeta, kao i strožijim kriterijima za pravo na minimum socijalne sigurnosti.

Važan segment novog zakna o osnovama socijalne zaštite je Poglavlje: Aktivacija korisnika (članovi 45. – odgovornost za zadovoljenje sopstvenih životnih potreba; član 46. – Prava i dužnosti u vezi zapošljavanja radno sposobnih korisnika; član 47. – Dužina korišćenja prava; član 48. – Volonterski rad; član 49. – Socijalno poduzetništvo i član 50. – samozapošljavanje). Ovim se od sistema pasivne socijalne zaštite prelazi u sistem aktivne socijalne zaštite, ide se od „socijale“ ka zapošljavanju. Primjera radi, radno sposoban korisnik minimuma socijalne sigurnosti poslije 12 mjeseci korišćenja prava dužan je da volontira kod pružaoca usluga socijalne zaštite, dužan je da prihvati posao koji mu ponudi organizacija nadležna za poslove zapošljavanja u skladu sa Zakonom o radu, itd. Time se, broj korisnika minimuma socijalne sigurnosti smanjuje te i budžetski rashodi za njegovo obezbjeđivanje.

Prednacrt Zakona o osnovama socijalne zaštite čine tri uzajamno povezana činioca:

- Minimum socijalne sigurnosti
- Indirektni imovinski cenzus kojim se vrši selekcija korisnika, ne na bazi statusa već na bazi stvarne socijalne potrebe
- Radna aktivacija korisnika

Ta tri segmenta čine socijalnu zaštitu socijalno pravednom, efikasnom i aktivnom u pogledu „vraćanja“ korisnika u „svijet rada“. Sve analize su pokazale da pomenuta tri činioca smanjuju opšte te

time i radničko siromaštvo, obezbjeđuju da socijalne transfere primaju oni kojima su stvarno potrebni i dugoročno vode radnoj aktivaciji i smanjenju broja korisnika. Da ne pominjemo ostvarivanja socijalne pravde i ukidanje teritorijalne diskriminacije.

Na žalost, prednacrt Zakona je „zaustavljen“, izbačen je iz Programa rada Vlade FBiH za 2017. i „odložen“ za neka druga vremena iz razloga koji se mogu razumjeti samo kao potreba da se obezbijedi finansiranje administracije na štete potreba da se smanjuje siromaštvo.

Povodom fiskalne održivosti reforme socijalne zaštite koja će tražiti povećanje sredstava za „socijalu“ postoji tipično birokratska proizvodnja konfuzije. U FBiH ima novca ali je pogrešno raspoređen. Sa druge strane postoji birokratska pasivnost u pogledu „punjenja“ budžeta FBiH. O čemu se radi ili kako

obezbijediti fiskalnu održivost reforme socijalne zaštite sa povećanjem sredstava za minimum socijalne sigurnosti;

- Naplata dugovanja za poreze i doprinose, prije svega javnih preduzeća,¹⁵
- Uvođenjem poreza na igre na sreću (kladionice) obezbijedilo bi budžetski prihod koji bi sam mogao „pokriti“ povećane izdatke za minimum socijalne sigurnosti,
- Ne želi se razumjeti da se od svakih 100 KM za socijalnu zaštitu budžetima preko PDV-a vraća 17 KM tj. nije „trošak“ 100 KM već 83 KM,
- Smanjivanje javne potrošnje administracije u svim njenim oblicima i na svim nivoima.

Ozbiljna javna politika i odgovorna vlast veoma lako bi omogućila fiskalnu održivost povećanih izdvajanja a smanjenje siromaštva. Postojeća vlast niti je odgovorna niti je u stanju pripremiti ozbiljne javne politike.

6.2. Socijalna neosjetljivost implementacije Reformske agende

Novi Zakon o radu u FBiH i RS te konfuzija oko kolektivnih ugovora ne daju razloga za optimizam.

Sa druge strane, nacrti Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima u FBiH (Vlada FBiH, 23.3.2017.)¹⁶ daje dovoljno razloga za pesimizam. U oba slučaja riječ je o propisima od ogromnog značaja za socijalnu poziciju radnika i radničko siromaštvo.

Smanjenje stopa doprinosa na bruto plate sa 41,5 % na 33 % oporezivanje svih dodataka na neto plate (topli obrok, naknade za prevoz, regres) uz šemu po kojoj se neto plata do 700 KM mjesечно ne oporezuje, plate od 700 do 1.500 oporezuje se sa 10% a plate preko 1.500 KM sa 20 %. Pri tome, se ukidaju lični odbici na plaćanje poreza na dohodak za zaposlenike, dijete ili nezaposlenog supružnika.

Neshvatljiva je nelogičnost da se istom stopom oprezuje plata od 1.505 KM i plata od 8.000 KM što je ekonomski i socijalno neopravdano. Drugi problem je veći, precizne analize pokazuju da bi novi sistem oporezivanja pogodio najviše upravo one sa najnižim primanjima. Sadašnja neto plata od neoporezivih 700 KM uz oporezivanje toplog obroka, naknade za prevoz i regresa bi se po ocjeni SSS BiH na kraju svelo na oko 630 KM stvarne neto plate, tj. onoga što radnik stvarno primi.¹⁷

Ilustrativni su sljedeći stavovi i poslodavaca i sindikata i civilnog društva;¹⁸

„Sarajevski Centrotrans direktno zapošjava preko 500 radnika čija se primanja kreću u rasponu od 600 do 2.000 KM. Direktor kompanije danas je bio jasan – zakonska rješenja po kojim se oporezuje plata i sva primanja iznad 700 KM Centrotrans neće

moći isfinansirati ili prevedeno – smanjenje plata je neminovnost. Nažalost, ovo će se u najvećem dijelu svaliti na leđa zaposlenika, što ni u kom slučaju nije interes poslodavaca, no objektivno prihodi ne mogu pokriti stalno povećanje troškova. Mi već pravimo računice i mislimo da ako se nešto ne desi, najveći teret će snositi sami poslodavci, istakao je Safudin Čengić, direktor Centrotransa. “Evo da budemo praktični, koliko je plata iznad

1500 KM? Znači, mi ne govorimo o tih 20 posto, poslodavci su za to da se oporezuju. No problem su niže plate, njih je najviše. Nemoguće je naći nove prihode u nisko akumulativnim granama kao što je saobraćaj. Zbog toga smo i kroz Udruženje poslodavaca tražili spremnost Vlade FBiH ka rasterećenju privrede. Naš prijedlog je što manja stopa to veći broj prijavljenih osoba, no kao da živimo u paralelnom svijetu”, napomenuo je Čengić. Upravo izjave Čengića potvrđuju ono čega se sindikati danas najviše plaše - smanjenja plata osim u javnom sektoru gdje će iza radnika stati država.“

“Ko nama garantuje da se i dalje na minimalnu platu neće plaćati doprinosi? Nisu proširili opšti kolektivni ugovor, a po kojem je minimalna plata 407 KM. Ističe krajem juna. Poslodavac može reći, minimalana plata je 200 KM, topli obrok 180, plus prevoz i da li je to osnovica za oporezivanje. Do 700 KM će biti odbitak, neće biti poreza, ali će radnik imati manja primanja”, naveo je Bajramović.

“To jeste i sumnja, jer najveći broj reformi ide u smjeru statusa quo, osiguranja novih izvornih budžetskih prihoda za Vladu. Sva je veća vjerovatnoća da se sredstva MMF-a neće moći povlačiti tempom koji je planiran. Na posljednjoj sjednici Vlade data je saglasnost za nova komercijalna zaduženja na domaćem terenu u iznosu od 270 miliona KM, što je strašna informacija. Federalna vlada, da je komotna u svojoj fiskalnoj politici, ona bi mogla razmišljati o rasterećenju privrede, ali pošto se vodi neodgovorna

¹⁵ Preko 50.000 KM duga po osnovu poreza, doprinos, taksi i drugih naknada na dan 31.12.2016., 2.532 poreska obveznika dugovalo je ukupno 2.169.285 KM u FBiH što je dvostruko više od ugovorenog kredita sa MMF-om za cijelu BiH. Poreska uprava FBiH, <http://www.pufbih.ba/v1/>

¹⁶ Vidi FEB; „Nacrt Zakona o porezu na dohodak i Nacrt Zakona o doprinosima“, <http://www.feb.ba/>

¹⁷ Intervju sa Ismetom Bajramovićem, ibidem. Slične procjene ima i Udruženje poslodavaca FBiH

¹⁸ Vidi portal NI, 27.3.2017. (<http://ba.niinfo.com/a145478/Vijesti/Vijesti/Smanjenje-plata-u-FBiH-neminovnost.html>)

politika zaduživanja mislim da je krajna namjera osigurati nove prihode povećanjem opterećenja na privredu", istakao je Adis Arapović iz Centra civilnih inicijativa.¹⁹

Pri svemu tome u svim javnim nastupima Vlada FBiH se „igra“ brojkama oko oporezivanja neto plate, te uključivanje toplog obroka, naknada za prevoz i regres u oporezivanje tj. neto platu. Time se gradi lažna slika da će tek ukupna primanja iznad 1.300 KM biti malo smanjena. Zaboravljuju se zbirni doprinosi (33 %) koji će se plaćati na sva neto, sada, uvećana primanja zaposlenika i koji idu na teret poslodavca, jer sa njima slika postaje potpuno drugačija.

Realna je prepostavka da poslodavac neće preuzeti na sebe doprinose na ukupna primanja radnika a kao što smo vidjeli topli obrok, prevoz i regres će se oporezivati. Po detaljnoj kalkulaciji¹⁹, poređenju plata i troškova poslodavca po važećim zakonima i novim, predloženim zakonima, ukupni trošak za poslodavca će se sa sadašnjih 1005 KM povećati na 1071 KM tj. za 64 KM (6,3 %). (na primanja radnika od 716 KM mjesечно)

Poslodavac će povećano opterećenje, kompenzovati smanjivanjem „nove“ neto plate tj. onoga što radnik prima.

Druga je, jednako loša mogućnost, otpuštanje dijela radnika da bi se podnijelo novo opterećenje.

U svakoj od ovih hipotetičkih varijanti smanjuju se i najniža „primanja na ruke“ radnika tj. raste radničko siromaštvo.

Vlada FBiH i ovim pokazuje potpunu socijalnu nesjetljivost i fokusiranost na punjenje budžeta. Suprotno Reformskoj agendi (koju je prihvatile sama Vlada) jasno se kaže da Zakon o porezu na dohodak i doprinosima ne znači rasterećenje privrede već ima „neutralan“ efekat.

¹⁹ Vidi FEB; <http://www.feb.ba/fmf-obavijest-o-preuzimanju-nacrta-zakona-o-porezu-na-dohodak-i-nacrta-zakona-o-doprinosima/> (kalkulator plaća)

U osnovi ovdje se radi o drastičnoj primjeni neoliberalne doktrine diktirane od strane MMF-a koji u rukama ima „batinu“ kredita od preko 1 milijarde KM i koji postavlja uslove bez ikakvog obzira na BiH specifičnosti.²⁰

Zdrava pamet nalaže da se Zakon o porezu i doprinosima ne usvoji u ovom obliku već da se vrati na doradu koja će pogodati bogate a ne siromašne, tj. da postane socijalno osjetljiv.

6.3. „Ko ne sluša vjetar, slušat će oluju“

Socijalna situacija u BiH, izraženo opšte i radničko siromaštvo tokom 2017. mogu se značajno pogoršati.

Na postojeću, veoma lošu situaciju opisanu u prethodnim dijelovima dodatno, negativno, će djelovati dva neizbjegljiva trenda;

- Poskupljenje poljoprivrednih proizvoda zbog nedostatka odgovarajućih podsticaja te dobrim dijelom propadanjem poljoprivrednih farmi zbog liberalizacije uvoza. Poljoprivrednici će osiromašiti, a povećanje cijena uticat će na poskupljenje potrošačke korpe.
- Uvođenje akciza za gorivo čime ono poskupljuje za oko 5 % kao i poskupljenje gasa za 15 %, dakle osnovnih energenata, vodit će lančanom poskupljenju svih proizvoda.
- Eventualno usvajanje Zakona o porezima i doprinosima u FBiH, po analitičkim procjenama, vodit će smanjivanju primanja zaposlenih radnika, dakle, rastu radničkog siromaštva.

Kombinacija ova tri procesa nesumnjivo će socijalnu krizu u BiH pretvoriti u „bure baruta“ koje može eksplodirati bilo kojim povodom. Za razliku od protesta iz februara 2014. koje su inicirali radnici propalih fabrika, moguće proteste 2017. pokrenut će većina zaposlenih radnika, njihov korijen biće u rastući radničkom siromaštvo.

7. Ka „reformi sa ljudskim likom“

Reformska agenda je imala dobru namjeru da dovrši proces tranzicije u BiH. Na žalost, pristup nije uzimao u obzir specifičnosti BiH.

S obzirom da je prošlo već 18 mjeseci od usvajanja

Reformske agende i njene primjene, a da su rezultati u socijalnom sektoru loši očito je vrijeme za njeno redizajniranje, tj. doradu i izmjene.

7.1.

Osnovni pravci dogradnje Reformske agende su takve prirode da de facto traže Reformsku agendu II.

- Uz puno razumijevanje značaja uloge SB-e i MMF-a ni na jednom mjestu ne bi smjela stajati postojeća formulacija „uz konsultacije sa SB-om, MMF-om“ kao što sada piše u dijelu o socijalnim reformama. Riječ je o potrebi domaćeg „vlasništva“ nad reformom.
- Kompletna Reformska agenda II bi oslonac trebala tražiti u zvaničnom UN konceptu koji ide od humanog razvoja preko milenijumskih ciljeva (8) do ciljeva održivog razvoja (usvojen 2015.). To bi vodilo uvođenju modela socijalne kohezije²¹ u reforme te im dalo „ljudsko lice“. Riječ je o konceptu održivog razvoja koji u „centar“ razvoja stavlja čovjeka, i kao faktora i kao cilja razvoja.

7.2.

Logično je u kontekstu prethodne analize da političke partije sa socijaldemokratskim predznakom i sindikati budu inicijalni nosioci „reforme sa ljudskim likom“.

20 E. Dizdarević, „Rasterećenje privrede preko plata radnika“, Oslobođenje, 4.4.2017., str.13

21 Šire vidi FES, FPI, Adisa Arapović „New Capitalist system of Bosnia and Herzegovina: Reform Agenda and Social Cohesion Model as its Instruments“, Sarajevo, novembar 2015.

7.2.1.

Pri tome je važno da postojeća socijaldemokratija to stvarno i bude, neophodno je njen „lijевo skretanje“ i fokusiranost na socijalnu situaciju, radnike, njihovo siromaštvo i opšte siromaštvo i nejednakosti.

U tom kontekstu politički program je od najvećeg značaja, koncretan i fokusiran na socijalnu pravdu. Bez takvog programa niti se ima vizija niti su moguće osnove za nove javne politike.

U centru političkog programa treba biti čovjek a ne država, stvarni društveni položaj čovjeka, radnika, penzionera, nezaposlenog, marginalizovanih grupa, itd. To je novi ugao pristupa borbi protiv korupcije i partijske oligarhije koja je na vlasti.

Istovremeno politički program se mora i u predizbornim kampanjama i van njih dokazivati, mora biti i praksa a ne samo dobar dokument. To znači da se mora ići „u bazu“ među radnike, nezaposlene, penzionere, slušati ih i biti „vidljiv“ sa njima. Istovremeno moraju se radnici uključivati u rukovodeće organe partija sa socijaldemokratskom orientacijom.

7.2.2.

Ciljne grupe socijaldemokratije u BiH su radnici u realnom sektoru (posebno siromašni), nezaposleni, penzioneri sa malim penzijama, marginalizovane grupe, itd. To je najmanje 1.000.000 potencijalnih glasača čiji se interes može artikulisati.

7.2.3.

U konkretnijem, kratkoročnom smislu, treba tražiti usvajanje Zakona o osnovama socijalne zaštite u FBiH (sa minimumom socijalne sigurnosti), Strategije razvoja socijalnog poduzetništva u oba entiteta, te najvažnije odbiti postojeće nacrte zakona o porezu na dohodak i doprinosima.

7.2.4.

Saradnja sa sindikatima, uz podršku njihovom buđenju, je u političkom smislu od najvećeg značaja. Sam sindikat bi morao biti agresivniji, ne bježati od masovnih, organizovanih, mirovnih protesta pred vladama FBiH i RS. To je, paradoksalno, najbolja prevencija izbijanja nekontrolisanog socijalnog bunda koji može biti izmanipulisan.

7.2.5.

Socijaldemokrati i sindikati moraju saradivati sa organizacijama civilnog društva, posebno onim tzv. think-thank koje, bojim se imaju veći analitički kapaciteti od samih političkih partija ili sindikata.

Ova je Analiza tek kratki uvod u veoma važnu temu radničkog siromaštva. S obzirom da se može procijeniti da će se problem povećavati važno bi bilo organizovati dalje istraživanje radničkog siromaštva. Za socijaldemokratiju, u datim BiH uslovima, ključ je da politički artikuliše radnike i poljoprivrednike, nezaposlene i penzionere, dakle one koji su socijalno marginalizovani i isključeni.

¹⁹ Vidi FEB; <http://www.feb.ba/fmf-obavijest-o-preuzimanju-nacrta-zakona-o-porezu-na-dohodak-i-nacrta-zakona-o-doprinosima/> (kalkulator plaća)

Literatura

1. IBHI; „Siromaštvo u BiH 2011. – Trendovi i dostignuća“, Sarajevo, juni 2013.
2. FOD BiH, Muller; „Međunarodne politike podrške zemljama jugoistočne Evrope – lekcije (ne) naučene u BiH“ (urednik Žarko Papić), Sarajevo, 2001.
3. EBRD ; „Strategy for Bosnia and Herzegovina“, 15 January 2014
4. CCI, Adis Arapović, I. Hota, Z. Adžaip; „Stanje nacije – izvještaj broj 4“, Sarajevo, 20.1.2017.
5. Dorothe Spannagel, Carl von Ossietzky Universitat, Oldenburg; „In-work Poverty in Europe, Extent, Structure and Causal Mechanisms“
6. Projekat SB, IBHI, Maastricht University, Maastricht Graduate School of Governance (Netherlands); „Development, Testing and Guidance for Implementation of New Methodology(es) for Targeting of Noncontributory Cash Benefits in Bosnia and Herzegovina“ February 2013 – July, 2014
7. E. Dizdarević; „Rasterećenje privrede preko plata radnika“, Oslobođenje, 4.4.2017.
8. FES, FPI, Adisa Arapović; „New Capitalist system of Bosnia and Herzegovina: Reform Agenda and Social Cohesion Model as its. Instruments

ANEKS I

Trendovi siromaštva u BiH 2004. – 2011.

1.1. Linije siromaštva¹

Analiza siromaštva pomaže da se pažnja vlade i civilnog društva usmjeri na siromašne i uslove u kojima žive. U praksi ne postoji jedinstvena mjera za utvrđivanje linije siromaštva već se koristi više različitih koncepata i indikatora, što u stvari reflektuje dvije osnovne uloge koje treba da ima linija siromaštva. Prva uloga linije siromaštva je da se utvrdi koji su to životni uslovi koji, kada se ostvare, čine da se osoba više ne smatra "siromašnom". Druga uloga definisane linije siromaštva je da se omoguće različita poređenja. Anketa o potrošnji domaćinstava je u 2011. godini proširena za dva ad hoc modula o socijalnoj koheziji (Modul 1: Socijalna uključenost, migracije i doznake i Modul 2: Zdravstveno stanje i usluge) siromaštva porodica različitih veličina i demografske strukture, porodica koje žive na različitim mjestima, poređenja u vremenu koja nam govore koliki su izdaci potrebni u različitim okolnostima da bi se zadovoljile osnovne potrebe i izbjeglo siromaštvo.

Da bi jedan indikator siromaštva bio kredibilan i pouzdan, potrebno je da ispunjava obje uloge linije siromaštva ili da je bar dio seta indikatora koji daju potpunu sliku stanja siromaštva u jednom društvu. Ekonomisti su posvetili malo pažnje prvoj ulozi linije siromaštva. I dok je mnogo truda uloženo da se razumije kako podaci o distribuciji blagostanja treba da budu agregirani u jedinstvenu mjeru datu u vidu linije siromaštva, veoma malo pažnje je poklonjeno načinu definisanja linije siromaštva. Iako je druga uloga linije siromaštva dosta proučavana, naučene lekcije najčešće su ostajale nepoznate praktičarima koji su se bavili mjerjenjem siromaštva na terenu. Iskustvo pokazuje da odluke koje donosimo u procesu definisanja linije siromaštva značajno utiču na krajnje rezultate koje dobijamo. To naravno utiče na mjere

politika koje se na osnovu toga definišu i kasnije primjenjuju.

Apsolutna linija siromaštva, kao što joj i ime govori, ne mjeri siromaštvo u odnosu na druge nivoje blagostanja već umjesto toga nastoji da definiše vrijednost potrošnje koja je potrebna bilo kojoj osobi bez obzira na vrijeme i mjesto. Najčešće korišćena absolutna linija siromaštva je ona koja se zasniva na potrošnji hrane. Nutrpcionisti su postavili minimum prehrambenih zahtjeva uzimajući u obzir godine, pol i nivo napora pojedinca. Koristeći prihvaćene minimalne zahtjeve, trošak absolutne linije siromaštva hrane se definiše kao novčana vrijednost koja je neophodna da se ispune minimalne norme. Bez obzira na absolutne potrebe, ljudi mogu sebe smatrati siromašnim kada im je životni standard znatno ispod standarda ostalih u njihovoj državi. Ovaj oblik siromaštva se izražava relativnom linijom siromaštva, koja definiše siromaštvo u poređenju sa "tipičnim" nacionalnim standardom života.

Relativna linija siromaštva ima jedan veliki nedostatak: na osnovu nje nije moguće pratiti promjene tokom vremena; relativne ocjene siromaštva tokom vremena unose zabunu prilikom ocjene promjena nejednakosti i promjena siromaštva. Takođe, ukoliko u dator zemljii postoji značajan dio populacije koji živi ispod linije siromaštva, relativna linija siromaštva ovo neće u potpunosti obuhvatiti. U cjelini gledano, absolutna i relativna linija siromaštva služe u različite svrhe. U mjeri u kojoj se siromaštvo posmatra kao nedostatak osnovnih artikala, čiji nedostatak treba da bude smanjen i progres koji se u tome pravi da bude predmet monitoringa tokom vremena, potrebno je koristiti absolutnu liniju siromaštva. Ovo je zasigurno

slučaj u svim zemljama u tranziciji, pa i u BiH. Ipak, kako BiH ima namjeru da se priključi Evropskoj uniji, ima smisla objavljivati relativne pokazatelje siromaštva, kao dodatak apsolutnim, kako bi se omogućila uporedivost sa izvještajima EU zemalja i zemalja kandidata.

Dakle, apsolutna linija siromaštva predstavlja fiksnu vrijednost u vremenu i prostoru, dok se relativna linija siromaštva povećava kako rastu prosječni troškovi. Ukoliko je osnovni cilj računanja linije siromaštva kreiranje politika koje za cilj imaju smanjenje i eliminisanje siromaštva, preporučuje se upotreba apsolutne linije. Ona garantuje konzistentnost poređenja u smislu da će dva pojedinca sa istim nivoom blagostanja biti tretirana na isti način.

Tabela 1: Linije siromaštva i odgovarajuće stope siromaštva*³

2004. HBS			2007. HBS			2011. HBS		
BiH	FBiH	RS	BiH	FBiH	RS	BiH	FBiH	RS
Zvanična relativna								
linija siromaštva za KM 311 po ekvivalentu KM 386 po ekvivalentu KM 416 po ekvivalentu BiH: (regionalno odrasle osobe mjesečno, odrasle osobe mjesečno, odrasle osobe mjesečno, neusklađeno)								
cijene 2004			cijene 2007			cijene 2011		
Stopa siromaštva:	18,3	18,8	17,8	18,2	17,0	20,1	17,9	17,1
Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007. - Konačni rezultati, BHAS, FZS, RZRS; Priopćenje/Saopštenje Anketa o potrošnji domaćinstva 2011. - Konačni rezultati, BHAS, FZS, RZRS;								
Linija relativnog siromaštva za FBiH: 443,60 KM po ekvivalentu odrasle osobe u cijenama iz 2011. (regionalno neusklađeno)								
Stopa siromaštva:	18,9							
Izvor: Izračun IBHI-a								
Zvanična relativna								
linija siromaštva za								
KM 350 po ekvivalentu	KM 381 po ekvivalentu							
RS: (regionalno odrasle osobe mjesečno, odrasle osobe mjesečno, neusklađeno)								
cijene 2007.		cijene 2011.						
Stopa siromaštva:	15,6	14,4						
Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstva u RS u 2007. - Konačni rezultati, RZRS; Saopštenje Anketa o potrošnji domaćinstva u RS 2011. - Konačni rezultati, RZRS;								

Apsolutna linija siromaštva za BiH: 205 KM po glavi stanovnika u cijenama iz 2007. (regionalno nesuklađeno)

Stopa siromaštva: 17,7 18,6 16,5 14,0 13,3 15,0 15,0 15,1 14,9

Izvor: Zaštita siromašnih u vrijeme globalne krize, Ažurirani izvještaj za BiH 2009., SB,DEP BiH; Izračun autora za 2011. na agregatu potrošnje PAPD 2011., BHAS, FZS, RZS.

Apsolutna linija siromaštva za BiH: 238 KM po glavi stanovnika u cijenama iz 2007. (regionalno usklađeno, troškovi na zdravstvo nisu uključeni)

Stopa siromaštva: 18,6 17,4 20,2 23,4 22,7 25,3

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007. - Siromaštvo i uslovi života, BHAS, FZS, RZRS; Izračun autora za 2011. na agregatu potrošnje PAPD 2011., BHAS, FZS, RZS po cijenama iz 2007.

Apsolutna linija siromaštva za FBiH: 238 KM po glavi stanovnika u cijenama iz 2007. godine (regionalno usklađeno, troškovi na zdravstvo nisu uključeni)

Stopa siromaštva: 17,4 22,7

Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007. - Siromaštvo i uslovi života, BHAS, FZS, RZRS; Izračun autora za 2011. na agregatu potrošnje PAPD 2011., BHAS, FZS, RZS po cijenama iz 2007.

* U 2007. godini RZRS je publikovao posebnu publikaciju "Anketa o potrošnji domaćinstva u RS u 2007. - Konačni rezultati" u kojoj je objavio posebno absolutnu i relativnu liniju za RS koje se razlikuju od absolutne i relativne linije siromaštva za BiH. Također u 2011. RZRS je u saopštenju "Anketa o potrošnji domaćinstva u RS 2011. - Konačni rezultati, RZRS" objavio posebnu relativnu liniju siromaštva za RS za 2011. Imajući u vidu prethodno navedeno autori su izračunali posebnu relativnu liniju siromaštva za FBiH za 2011. kako bi se dva entitetska profila relativnog siromaštva mogla uporediti. Za izradu absolutnog profila siromaštva za FBiH za 2011. kao osnova korištena je apsolutna linija siromaštva za BiH budući da FZS ne objavljuje posebnu absolutnu liniju siromaštva za FBiH nego preuzima državnu absolutnu liniju siromaštva. Autori su takođe ažurirali absolutnu liniju siromaštva objavljenu u "Zaštita siromašnih u vrijeme globalne krize, Ažurirani izvještaj za BiH 2009.", SB,DEP BiH poštivajući metodološki pristup korišten u tom izvještaju.